

ZBIGNIEW JARZEMBSKI

Departament Weterynarii Min. Rolnictwa

Zadania służby weterynaryjnej w zakresie badania środków spożywczych pochodzenia zwierzęcego

Jak wiadomo, najważniejszym czynnikiem w budowaniu państwa, kształtowaniu jego życia politycznego, gospodarczego i kulturalnego — to człowiek pracy. I nie więc dziwnego, że zaspokojenie jego potrzeb materialnych stało się głównym celem i zadaniem państwa socjalistycznego.

Dla zaspokojenia potrzeb materialnych człowieka pracy, partia i rząd stawiają przed przemysłem spożywczym zadanie dostarczenia krajowi nie tylko obfitości produktów spożywczych, ale również spowodowanie, aby produkty te były jak najbardziej odpowiednie pod każdym względem, jak najbardziej odżywcze, nie nasuwające żadnych wątpliwości z punktu widzenia zdrowotnego. Zapewnienie pełnej wartości odżywczej i zdrowotności artykułów spożywczych — ma pierwszorzędne znaczenie dla naszego kraju — gdyż warunkuje utrzymanie ludzi w pełnej zdolności do pracy, a tym samym przyczynia się do realizacji planów gospodarczych i ściśle powiązanych z nimi planów rozwoju we wszystkich dziedzinach naszego państwa.

Spośród artykułów spożywczych podstawowe znaczenie dla wyżywienia ludności mają artykuły spożywcze pochodzenia zwierzęcego. Z uwagi na to, że artykuły te są specjalnie podatne na wszelkiego rodzaju wtórne zakażenia oraz ze względu na zachodzące w nich zmiany biochemiczne, muszą być one produkowane z pełnowartościowych surowców, w odpowiednich warunkach higienicznych i technologicznych i wymagają stałego nadzoru wykonywanego przez służbę weterynaryjną we wszystkich fazach produkcji, składowania, transportu i obrotu handlowego.

Postępująca socjalizacja naszego przemysłu spożywczego oraz przestawienie usługowej i drobnotowarowej produkcji na produkcję o charakterze przemysłowym, powoduje powstawanie już dzisiaj dużych zakładów, wytwarzających artykuły żywności o szerokim wachlarzu asortymentowym, przy zachowaniu pełnej ciągłości cyklu produkcyjnego, ujmującego wszystkie fazy produkcji od surowca, jakim jest mięso, do gotowego produktu, jakim jest wędlina czy konserwa, jak to ma miejsce w przypadku kluczowego przemysłu mięsnego. Ta zmiana organizacyjna pracy i charakteru zakładów kluczowego przemysłu spożywczego spowodowała konieczność przejścia z dotychczasowych form organizacyjnych nadzoru lekarsko-weterynaryjnego do nowych form stałego wszechstronnego nadzoru.

Zagadnienie to, w świetle stale rosnących potrzeb dostarczenia na rynek krajowy bądź zagraniczny właściwych artykułów spożywczych, znalazło się w centrum uwagi władz państwowych i spowodowało podjęcie w dniu 28.XII.1958 r. przez Radę Ministrów uchwały nr 523, która włączyła do dotychczasowego zakresu działania służby weterynaryjnej resortu rolnictwa wykonywanie stałego nadzoru lekarsko-weterynaryjnego w zakładach przemysłu spożywczego produkujących i przechowywujących artykuły żywności pochodzenia zwierzęcego. Równocześnie paragraf 2 wspomnianej uchwały zobowiązał Ministra Rolnictwa do dostosowania istniejącej organizacji służby weterynaryjnej do nowych zadań, wynikających z nałożonych nań obowiązków.

W związku z tym zarządzeniem nr 9 Minister Rolnictwa wraz z Ministrem Przemysłu Spożywczego i Skupu powołał specjalistyczny pion służby weterynaryjnej — Weterynaryjną Inspekcję Sanitarną — w Departamencie Weterynarii oraz weterynaryjne inspektoraty sanitarne w terenowych komórkach służby weterynaryjnej.

W świetle tych zmian rola lekarza weterynaryjnego została rozszerzona i sprowadza się obecnie nie tylko do czuwania nad zdrowotnością zwierząt, lecz rozciąga się również — zgodnie z wymogami higieny społecznej i ekonomiki — na produkcję artykułów żywnościowych pochodzenia zwierzęcego.

Produkcja wymienionych środków spożywczych w państwie socjalistycznym, bardziej niż w jakimkolwiek innym systemie gospodarczym, wymaga nie tylko ochrony interesów konsumenta, ale również zapobiegania możliwości powstawania strat gospodarczych, będących następstwem spożywania artykułów nieodpowiedniej jakości. To profilaktyczne działanie służby weterynaryjnej powinno mieć na celu niedopuszczanie do strat hodowlanych i gospodarczych, jak również jak najdalej idącą ochronę zdrowia konsumenta.

Weterynaryjna inspekcja sanitarna w pierwszej swojej fazie objęła stałym nadzorem lekarsko-weterynaryjnym wszystkie zakłady produkcyjne przemysłu mięsnego, chłodniczego, drobiarskiego i utylizacyjnego. Nie ma już dzisiaj zakładu przemysłu kluczowego, nad którym nie byłby sprawowany nadzór przez lekarzy weterynaryjnych, którzy przy właściwym swoim przygotowaniu zawodowym i znajomości procesów technologicznych, zapewniają prawidłowe stosowanie w codziennej pracy zasad higieny ogólnej i przemysłowej, tak

niezbędnej dla wytworzenia produktów żywnościowych dobrej jakości.

Nowo utworzony pion służby weterynaryjnej odgrywa również poważną rolę w zakresie naszego eksportu artykułów spożywczych pochodzenia zwierzęcego. Jego organizacyjne ustawienie całkowicie zaspokaja żądania nawet najbardziej wymagających służb weterynaryjnych krajów importujących od nas artykuły spożywcze pochodzenia zwierzęcego. Niejednokrotnie budzi nawet u przedstawicieli obcych służb chęć naśladowania naszej organizacji. Miało to miejsce na przykład z przedstawicielami służb weterynaryjnych Anglii, NRF czy ostatnio Szwecji, bądź Finlandii. To organizacyjne bowiem ustawienie spełnia jeden z podstawowych warunków wymaganych od państwa eksportującego, a mianowicie, że artykuły spożywcze pochodzenia zwierzęcego zostały wyprodukowane w zakładach będących pod stałym nadzorem lekarsko-weterynaryjnym, w warunkach higienicznych i według oceny polskiej służby weterynaryjnej zdadne są bez ograniczeń do spożycia przez ludzi. To podstawowe stwierdzenie podpisuje z pełną odpowiedzialnością właśnie lekarz weterynaryjny i, jak dotychczas, nie spotkaliśmy się z jakimkolwiek zastrzeżeniem w tym względzie ze strony służb weterynaryjnych krajów importujących.

Z całą dumą przeto możemy powiedzieć, że polska służba weterynaryjna w dziedzinie nadzoru san.-wet. ma obecnie w świecie swoją wyrobioną pozycję i cieszy się pełnym zaufaniem służb weterynaryjnych innych państw.

Postęp naukowy w zakresie żywienia i żywności powoduje, że wymagania służb weterynaryjnych krajów importujących od nas artykuły spożywcze pochodzenia zwierzęcego stale wzrastają, w szczególności pod względem bakteriologicznym importowanych produktów, a zwłaszcza konserw. To zaostrzenie wymagań eksportowych spowodowało wydanie zarządzenia nr 174 Ministra Rolnictwa w porozumieniu z Ministrem Przemysłu Spożywczego i Skupu, nakładającego obowiązek na służbę weterynaryjną przeprowadzania urzędowych badań bakteriologicznych produktów przed dopuszczeniem ich do eksportu. Służba weterynaryjna została zobowiązana do zorganizowania urzędowych laboratoriów bakteriologicznych produkujących na eksport.

Zdajemy sobie sprawę, że przy obecnym stanie nauki jest nie do pomyślenia wydanie orzeczenia o przydatności do spożycia produktu bez znajomości nie tylko jego cech organoleptycznych, ale i stanu bakteriologicznego. Posiadanie wspomnianych laboratoriów przez służbę weterynaryjną, stanowi u nas przeto poważny postęp w dziedzinie higieny środków spożywczych pochodzenia zwierzęcego.

W działalności służby weterynaryjnej nie możemy pominąć również zagadnienia kontroli importowanych do naszego kraju produktów pochodzenia zwierzęcego. Stojąc na straży ochrony zdrowia konsumenta opracowano, w oparciu o najnowsze przesłanki naukowe, warunki sanitarno-weterynaryjne, jakim powinny odpowiadać importowane produkty pochodzenia zwierzęcego. Warunki te zostały zgłoszone również na posiedzeniu Rady Wzajemnej Pomocy, jako polski projekt warunków sanitarno-weterynaryjnych, które powinny obowiązywać w wymianie towarowej za przyjaźnionych krajów. W obecnym naszym układzie organizacyjnym, każdy zawierany kontrakt przez centrale handlu zagranicznego na dostawę artykułów spożywczych pochodzenia zwierzęcego z importu posiada klauzulę sanitarno-weterynaryjną, jak również każda partia produktów pochodzenia zwierzęcego, która przekroczyła granice naszego kraju, jest przed dopuszczeniem do obrotu handlowego — badana przez organa służby weterynaryjnej, tak pod względem organoleptycznym, jak i bakteriologicznym.

W chwili obecnej w służbie weterynaryjnej zarysowały się wyraźnie zasadnicze piony specjalistyczne, ściśle ze sobą związane, a mianowicie jeden, zajmujący się zagadnieniem lecznictwa weterynaryjnego i zwalczaniem zaraźliwych chorób zwierzęcych oraz drugi, ujmujący swym zasięgiem całokształt zagadnień związanych z nadzorem sanitarno-weterynaryjnym nad artykułami żywnościowymi pochodzenia zwierzęcego, począwszy od badania przedubojowego i poubojowego w rzeźniach, poprzez nadzór nad wszystkimi fazami produkcji, składowania i transportu, a skończywszy na orzecznictwie przydatności do spożycia gotowych wyrobów w oparciu o badania organoleptyczne oraz bakteriologiczne.

W pionie nadzoru sanitarno-weterynaryjnego jest zatrudnionych ogółem około 1.500 lekarzy weterynaryjnych. W ujęciu statystycznym stanowi to nieomal połowę stanu osobowego lekarzy weterynaryjnych zatrudnionych w służbie weterynaryjnej resortu rolnictwa.

Istniejące jeszcze przedwojenne przepisy, mocno już dzisiaj zdeaktualizowane powodują, iż pion nadzoru nad środkami spożywczymi jest dotychczas podzielony na dwie, chociaż merytorycznie ściśle ze sobą związane części, a mianowicie obwody urzędowego badania zwierząt rzeźnych i mięsa oraz weterynaryjne inspektoraty sanitarne. Ten podział ma charakter wyłącznie formalno-prawny i zostanie zlikwidowany z momentem przeprowadzenia będącej w toku nowelizacji ustawy o badaniu zwierząt rzeźnych i mięsa.

Na podstawie zarządzenia 174 Ministra Rolnictwa i Ministra Przemysłu Spożywczego służba weterynaryjna utworzyła dotychczas 27 laboratoriów zlokalizowanych w eksporto-

wych zakładach mięsnych, 16 podobnych laboratoriów znajduje się w stadium organizacyjnym, a następnych 12 zostanie uruchomionych przy chłodniach składowych. Laboratoria te są prowadzone przez lekarzy weterynaryjnych, przeszkolonych na kursach I i II stopnia, organizowanych przez Departament Weterynarii w porozumieniu z Instytutem Weterynaryjnym w Puławach. Ogółem w 1960 r. w laboratoriach tych wykonano 51.696 badań bakteriologicznych prób, pobieranych w różnych fazach produkcji.

Ścisła współpraca lekarzy weterynaryjnych wykonujących bezpośredni nadzór z pracą laboratoriów, wpłynęła na stałe podniesienie się stanu sanitarnego zakładów produkcji i umożliwiła eliminowanie z cyklu produkcyjnego zakażonych części surowca bądź półproduktu, zmniejszając tym samym ilość odrzutów wyrobów gotowych, co nie jest obojętne dla rentowności zakładów.

Podsumowując wyniki dwuletniej działalności służby weterynaryjnej w zakresie nadzoru należy stwierdzić, że zmiany organizacyjne w strukturze organów weterynaryjnych oraz kierunek ich postępowania i dalszego rozwoju jest słuszny i zdaje życiowy egzamin. Najbardziej widowym tego dowodem jest stale wzrastające społeczne zapotrzebowanie na usługi weterynaryjne w tym zakresie. Zapotrzebowanie to znajduje odbicie w propozycjach pionu spółdzielczego przemysłu mięsnego i mleczarskiego oraz państwowego przemysłu rybnego, objęcia stałym nadzorem sanitarno-weterynaryjnym produkcji tych działów gospodarki narodowej.

Służba weterynaryjna napotyka jednak na trudności w szybkim realizowaniu swoich zadań w zakresie nadzoru sanitarno-weterynaryjnego na skutek istnienia przestarzałych przepisów, opracowanych i wydanych w latach

dwudziestych, bądź trzydziestych. Przepisy te nie są już przystosowane do istniejącego obecnie układu społecznego i gospodarczego państwa. Mimo wydanych dorywczo uzupełniających przepisów w tym względzie, pozostają one nadal niejako w tyle w stosunku do stale postępującej socjalizacji przemysłu spożywczego. Ten stan rzeczy spowodował zobowiązanie przez czynniki nadrzędne ministrów: Zdrowia oraz Rolnictwa do zaktualizowania i znowelizowania obowiązujących przepisów, a w szczególności ustawy żywnościowej i ustawy o badaniu zwierząt rzeźnych i mięsa.

Nie ulega wątpliwości, że nowo opracowane akta prawne stworzą trwałe podstawy do właściwego wykonywania nadzoru tak sanitarnego, jak i sanitarno-weterynaryjnego, zgodnie z wymogami życia i uzyskanym w tym względzie doświadczeniem.

Stwierdzić jednak trzeba, że mimo wspomnianych trudności, pełne zrozumienie ze strony wszystkich czynników pionów gospodarczego i administracji terenowej, zainteresowanych w podniesieniu jakości i zdrowotności wytwarzanych artykułów spożywczych pochodzenia zwierzęcego oraz poczucie odpowiedzialności ze strony służby weterynaryjnej z tytułu powierzonych jej zadań — pozwoliły na zorganizowanie w terenie specjalistycznego pionu fachowego, jakim jest weterynaryjna inspekcja sanitarna.

Możemy dzisiaj być dumni, że udzielonego nam przez społeczeństwo zaufania w tym względzie — nie zawiedliśmy. Zadań nam powierzonych zostały w zasadzie w całości wykonane. Wierzymy, że stale pogłębiająca się współpraca i zrozumienie między pionami produkcyjnymi a naszą służbą weterynaryjną, dają pełną gwarancję podniesienia jakości i zdrowotności artykułów spożywczych pochodzenia zwierzęcego.

PATOLOGIA I TERAPIA

GRZEGORZ STAŚKIEWICZ, MARIA ROMANOWSKA

Wpływ witaminy D₂ na zachowanie się wapnia, fosforu nieorganicznego, aktywności fosfatazy zasadowej w surowicy oraz fosforu rozpuszczalnego w środowisku kwaśnym w krwinkach u bydła

Z Katedry Farmakologii Wydziału Wet. WSR w Lublinie
Kierownik: prof. dr GRZEGORZ STAŚKIEWICZ

Jak wynika z literatury niewiele opublikowano badań nad wpływem witaminy D na zachowanie się poziomu wapnia i fosforu nieorganicznego u osobników zdrowych. W medycynie ludzkiej wyniki badań opisali Jesserer i Blacizek (1, 2). Podawali oni jednorazowo, dożylnie 2,3—2,5 mg witaminy D₂ na kg ż. w. 5 osobnikom zdrowym i 10 osobnikom z niewydolnością przytarczyc. U jednego osobnika z grupy

zdrowych podanie witaminy D₂ nie spowodowało wzrostu poziomu Ca w surowicy; natomiast u czterech pozostałych wystąpiło działanie hiperkalcemiczne. Martin i Rillet (4) zwrócili uwagę na znaczne rozbieżności w poglądach różnych autorów na hiperkalcemiczne działanie witaminy D. Badania przeprowadzone przez tych autorów u 8 lekarzy i studentów medycyny (badania przeprowadzono wczesną wiosną, gdy